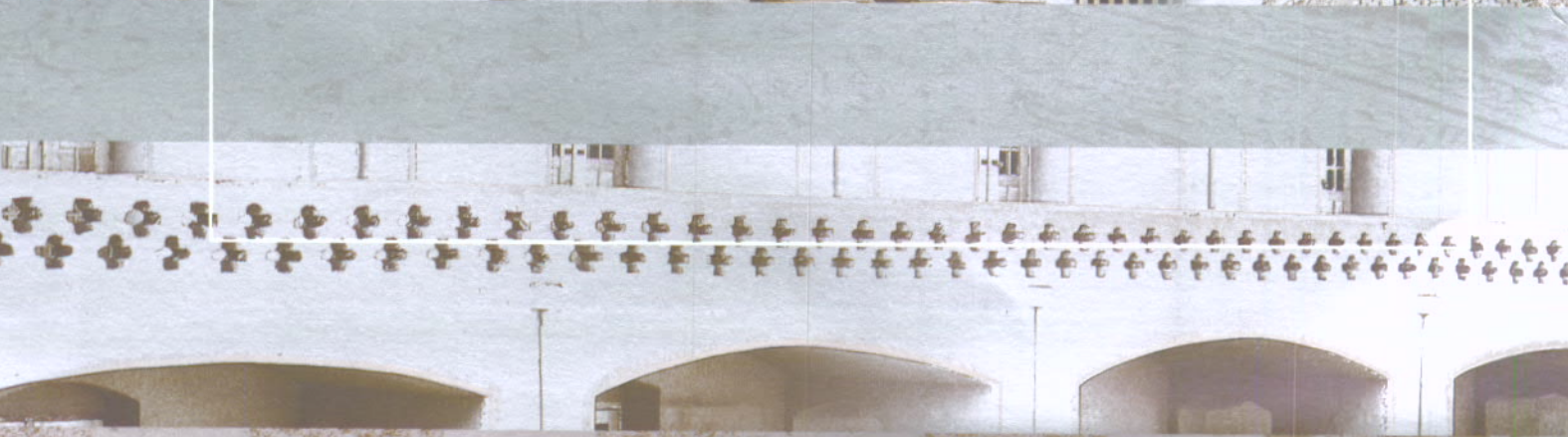

خانه فرهنگ و هنر گویا
۱۳۸۴

رین پیش دل خسته میزار خدا را

ای سار و بار خدایا
ای سار و بار خدایا

سستیم و خرابیم و سراپای ندانیم
جامی ز می عشق بدست از خدایا
خوش آب حیات است اگر نشسته این
بر دوار حجاب خوش نگار خدایا

کر یک سر موایست حجاب تو در این ره
تو نیز امینانه نگهدار خدایا

هر چیزی که داری به امانت بدار
تا خیر مکن در این کار خدایا
عشق آموخت که همه عالم بخشن
شکرانه بند بر سر و سگار خدایا
هر جان عزت طلبد سید خست

شاه نعمت الله

کرمان

عکاس: همایون امیریگانه

متن: نادره نفیسی

مترجم: اسماعیل سلامی

مدیر هنری، طرح جلد و عناوین: افشین صادقی

صفحه آرایی: حمید محمد بیگی

تفکیک رنگ: محمود رسایی، هاشم تاجیک

لیتوگرافی: فرآیندگویا

چاپ: چاپخانه ستاره سبز

صحافی: گوهر

چاپ اول: ۱۳۸۴

تیراژ: ۴۰۰ نسخه

شابک: ۹۶۴-۷۶۱۰-۰۴-۱

مدیر تولید: ناصر میر باقری

خانه فرهنگ و هنر گویا

کریم خان زند - روبروی ایرانشهر - پلاک ۱۳۹

تلفن: ۸۸۸ ۳۱۶ ۶۹ - ۸۸۸ ۲۳۱ ۲۰ - فکس: ۸۸۸ ۴۲۹ ۸۷

www.Gooyabooks.com

e-mail: info@Gooyabooks.com

همه حقوق محفوظ است

استفاده از عکسها بدون اجازه ناشر و عکاس ممنوع است و پیگرد قانونی دارد

www.ketab.ir

امیریگانه، همایون، ۱۳۴۶ - ، عکاس
کرمان / عکاس همایون امیریگانه؛ متن نادره نفیسی؛ مترجم
اسماعیل سلامی. - تهران: خانه فرهنگ و هنر گویا، ۱۳۸۳.
۲۲۴ ص.: مصور (رنگی).

ISBN: 964-7610-04-1

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.
انگلیسی - فارسی.

۱. کرمان (استان) - مصور. ۲. کرمان (استان) - آثار تاریخی -
عکسها. ۳. معماری اسلامی - ایران - کرمان (استان) - عکسها.
۴. معماری ایرانی - کرمان (استان) - عکسها. الف، نفیسی، نادره،
گردآورنده. ب، سلامی، اسماعیل، ۱۳۴۶ - ، مترجم. ج، عنوان.

۹۵۵ / ۷۲۰۲۲۳
[۷۷۹/۹۹۵۵۷۲]

DSR ۲۰۴۷
[TR۶۵۴/الف۸۵۴]

۸۳-۳۵۸۹۱

کتابخانه ملی ایران

تقدیم به بام که دیگر گرمای وجود رفتگانش
گرمی بخش فضای صمیمی آن دیار نیست.

To " Bam ", that the warm presence of it's
passed away people, no longer gives
warmth to the sincere environment of that land.

برخود وظیفه می دانم به پاس زحمات سروران عزیزم که هر یک نقشی در به چاپ رسیدن این مجموعه داشته اند کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم:

همسرم نادره نفیسی،

آقایان ناصر و احسان میرباقری، مدیران خانه فرهنگ و هنر گويا، مهندس افشید فاطمی نظر، محمد زمانیان، اسماعیل سلامی، همراهانم در سفرها پوریا صالحی، فرهاد سیرافراز و امیر هوشنگ امیرلو، دوست عزیزم مصطفی فریزنی کرمانی و خانواده محترم ایشان، دوستانم داریوش کیانی، جلال سپهر و سرکار خانم عربی، همکارانم در شرکت مهندسی مشاور مهتاب قدس مستقر در استان کرمان، جناب آقای زنده روح کرمانی، بنیاد کرمان شناسی، معرفی و آموزش سازمان میراث فرهنگی سرکار خانم‌ها محیط طباطبایی، نوبان و عظیم پور، بزرگواران شاغل در میراث استان کرمان آقایان فکور پاس، عامری، سرافرازی و خانم‌ها قرح و شی و یزدی زاده.

همایون امیریگانه
پنجم بهمن هشتاد و سه

I would like to express my thanks & gratitude to all the dear companions, listed below, whose contribution helped me to produce this collection :

My wife Nadere Nafisi

Mr. Naser Mirbagheri & Mr. Ehsan Mirbagheri, the managers of Gooya House of Culture & Art; Mr. Afshid Fatemi Nazar; Mr. Mohammad Zamanian; Mr. I. Salami; my fellow travellers Mr. Pouriya Salehi, Mr. Farhad Sarir Afraz & Mr. Amir Hooshang Amirloo; my dear Frind Mr. Mostafa Farizani kermani & his respected Family; my Friends Mr. Dariush Kiyani; Mr. Jalal Sepehr & Ms. Arabi; my Colleagues at the branch office of Mahab Ghodss Consulting Engineers Company in Kerman province; Mr. Zenderooh Kermani; the Foundation of knowing Kerman province; Ms. Mohit Tabatabaee, Ms. Noban & Ms. Azimpoor at the Introduction & Education Department of Cultural Heritage Organization; and Finally the respected personnel at the branch office of the Cultural Heritage Organization in Kerman : Mr. Fakoor Pas, Mr. Ameri, Mr. Sarafrazi, Ms. Farahvashi & Ms. Yazdizadeh.

Homayon Amir Yeganeh
25/June/2005

موقعیت جغرافیایی، اقتصادی و جمعیتی کرمان

استان کرمان، دومین استان پهناور کشور بعد از استان خراسان، با مساحت ۷۱۴/۱۸۱ کیلومتر مربع در جنوب شرقی ایران واقع شده است. این استان مرتفع از شمال با استانهای خراسان و یزد، از جنوب با استان هرمزگان، از شرق با استان سیستان و بلوچستان و از غرب با استان فارس همسایه است. رشته کوه باریکی که در امتداد جنوب شرقی یزد واقع شده است کرمان را به دو قسمت شرقی و غربی تقسیم می کند. قسمت شرقی در ارتفاع پایین تری از قسمت غربی قرار گرفته و نیمه شمالی آن یعنی منطقه بین بافق و یزد تقریباً از سکنه خالی است. در گذشته قسمتهای کویری، وسعت کمتری داشته چنانکه جغرافی نویسان قدیم به وجود جنگل در اطراف جیرفت اشاره می کنند (بیات، ص ۲۲۵) در شمال غرب، کوه هزار با ارتفاع ۵۰۰۰ متر کرمان را از سیرجان جدا می سازد. این پستی و بلندی باعث ایجاد شرایط اقلیمی خاص و تنوع آب و هوا در منطقه شده است. نواحی شمال و شمال غربی و مرکزی دارای آب و هوای خشک و معتدل و نواحی جنوبی و جنوب شرقی آب و هوای گرم و نسبتاً مرطوب دارد. مقدار باران و برف بسیار کم و متغیر است. به همین جهت رودخانه برآبی در این استان وجود ندارد و تنها رودخانه قابل ذکر هلیل رود است که به باتلاق جازموریان می ریزد. بیشترین باران در شهرستان جیرفت می بارد. بهترین فصل برای مسافرت به این دیار فصل بهار با متوسط درجه حرارت بین ۲۰ تا ۲۵ درجه است. جاذبه های طبیعی استان کرمان اعم از رودها، چشمه ها، کوهها، بیلاقات و مناطق حفاظت شده، زمینه مناسبی را برای ایرانگردی فراهم نموده است. علاوه بر دریاچه هامون جازموریان و رودهای حوزه آبریز این دریاچه یعنی هلیل رود و رودهای مناطق دیگر، فهرج، تهرود، لاله زار، رودشور، رفسنجان، کوسک، ماهونگ، کسک، آب بخشا راور، خیر، تنگویی، چشمه های، حسین آباد، راین، آب معدنی قاسم آباد، چشمه معدنی، ته خاتون و غرغه نیز مناطق حفاظت شده خبر و ارزویی به بافت با پرندگانی چون کبک، تیهو، سینه سیاه، انواع قو، شاهین و کبوتر وحشی، نیز در مناطق سردسیری حیواناتی چون پلنگ، یوزپلنگ، گرگ، روباه، خرس سیاه، شغال، کفتار، خرگوش، انواع مار، کل، بز، میش، قوچ و در دشتها گورخر بر زیباییهای طبیعی این استان افزوده است. (زنده دل، ص ۵۴) تنوع آب و هوایی سبب گوناگونی محصولات کشاورزی این استان است. منطقه معتدل کوهستانی دارای گردو، بادام، هلو، آلو، آلبالو، گیلاس، کلابی و سیب، گرمسیر دارای پرتقال، نارنگی، گریپ فروت، لیموترش و لیموشیرین و خرما است. ۹۵٪ از پسته ایران را کرمان تولید می کند که ۷۰٪ از آن محصول شهرستان رفسنجان است.

جمعیت استان ۲،۲۳۰،۰۰۰ نفر است. در کنار جمعیت ساکن این استان، ایلات کوچ نشین و عشایر بطور پراکنده در دامنه کوهستان های یاریز، کوه پنج، چهل تن، بیدخون، کوهشاه، هزار و سارویی زندگی می کنند. ایشان به هنگام قشلاق تا حدود بندرعباس و میناب پراکنده می شوند. درآمد این ایلات از پرورش گوسفند و گله داری تامین می شود. زبان آنها فارسی است و فقط دو تیره به زبان ترکی و گویش بلوچی تکلم می کنند و مذهب آنها عمدتاً شیعه است. (زنده دل، ص ۳۶)

جمعیت ساکن این استان در ۱۱ شهرستان، ۴۹ شهر، ۲۵ بخش، ۱۴۱ دهستان و ۱۴۲۷۱ آبادی مستقر است.

کرمان با معادن سرشار آهن، مس و زغال سنگ از دیر باز تاکنون در اقتصاد کشور تاثیر بسیار داشته است. صنایع کرمان شامل صنایع دستی و ماشینی است صنایع ماشینی مربوط به سیمان، خانه سازی، خودرو سازی، نوشابه سازی، قند، مس و زغال سنگ است. صنایع دستی به دو صورت دستی و کارگاهی تولید می شود. صنایع دستی شامل: شال، پته و ترمه بوده که اکنون تنها پته دوزی متداول باقی مانده است و تولید کارگاهی شامل: قالی بافی، جاجیم، گلیم و خورجین می باشد.

سیرجان به عنوان منطقه آزاد تجاری، گذرگاه اصلی انتقال کالا به کشورهای شرق ایران، خلیج فارس و اروپا بوده و از دیگر منابع اقتصادی منطقه بشمار می رود. (زنده دل، ص ۳۹)

وجه تسمیه کرمان:

کرمان در سنگ نبشته های هخامنشی، نام ناحیه ای است که از آن چوب "پاک" برای ساخت کاخها برده می شده نیز در کتیبه های بیستون به صورت یوتیه ذکر شده است. (زنده دل، ص ۲۸) نام کرمان در مدارک تاریخی و جغرافیایی اسلامی، کارمانیا، ژرمانیا، کرمانیا، کریمان و کرمان ذکر شده است.

احتمالاً کارمان یا کرمان کلمه مرکبی است از کار و مان. کار از ریشه "کر" فارسی باستان به معنای جنگ و کارزار و مان به معنی محل می باشد. شاید کرمان پایگاهی برای گردآوری سپاه و گسیل آن به سمت مرزهای شرقی بوده است. نیز کار می تواند در همان مفهوم کار باشد، که با مان مفهوم کار و تلاش را القا کند.

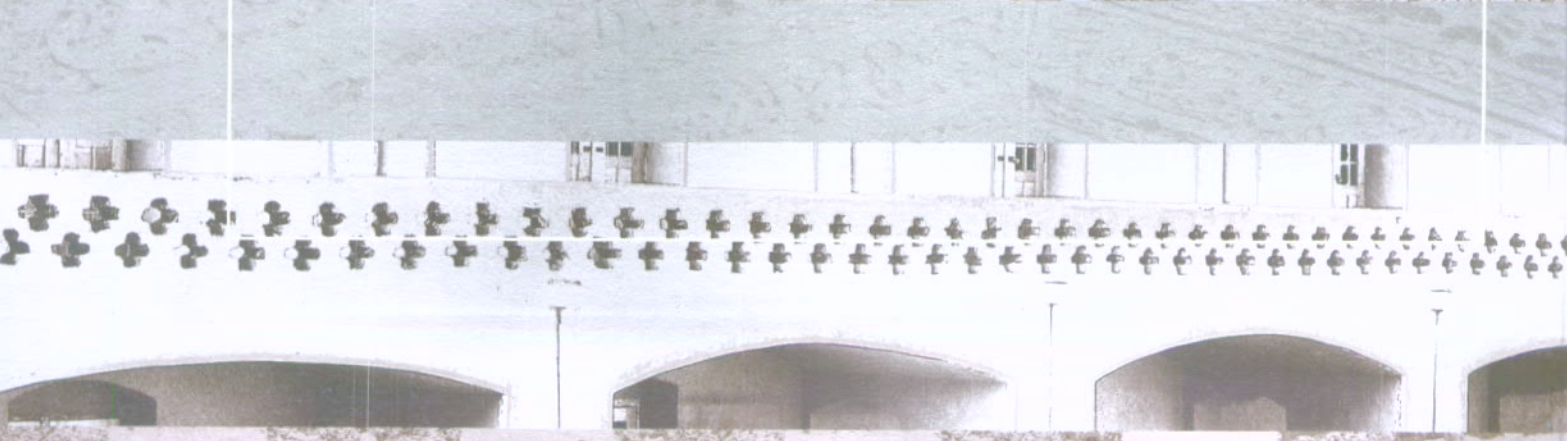
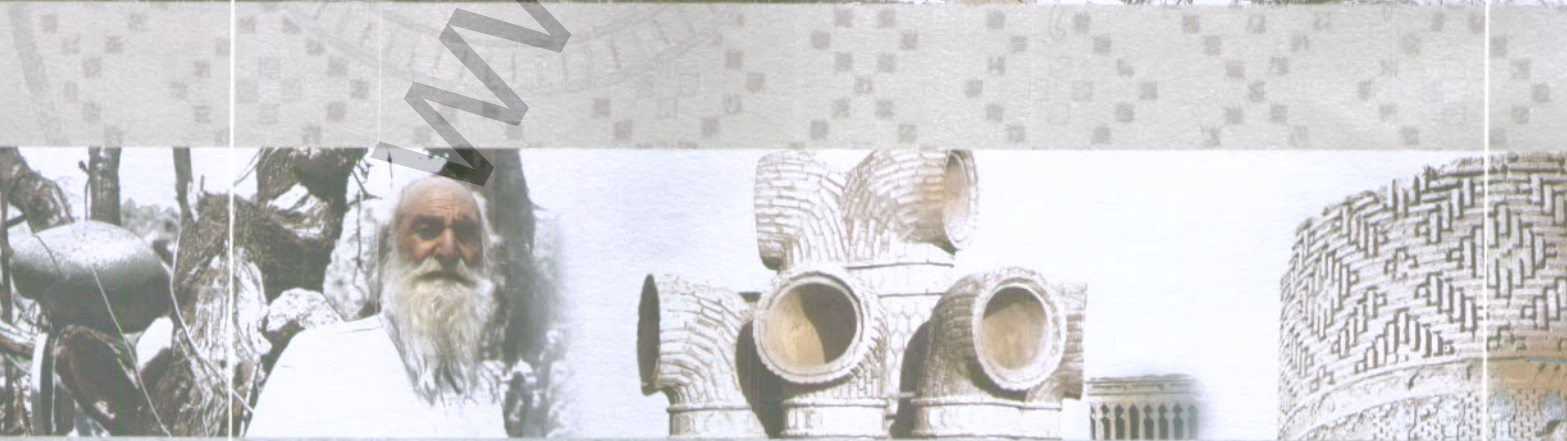
کرمان در طول تاریخ :

سابقه سکونت انسان در سرزمین کرمان به هزاره پنجم قبل از میلاد می رسد. البته بعضی از باستان شناسان قدمت خانه های میمند را ۱۰ هزار سال تخمین می زنند. اورل اشتاین انگلیسی اولین باستان شناسی که از کرمان دیدن کرد به دهها مرکز کوچک و بزرگ مربوط به دوران ماقبل تاریخ در کرمان اشاره کرد. بعد از او ها کریچ آلمانی، مرکزی مربوط به دوران پارینه سنگی را در نزدیکی راور کشف کرد و سپس خانم دی کاردی در یمپور طی حفاریهایی به کشف تمدنی پیشرفته مربوط به هزاره سوم قبل از میلاد نایل شد. در سال ۱۳۴۶ باستان شناسان آمریکایی با کشف تپه یحیی به آثاری مربوط به هزاره قبل از میلاد دست یافتند (ماهری، ص ۲۲) کندوکاوهای تل ابلیس، تپه یحیی و شهداد ما را به قدمتی از دوران نوسنگی تا هزاره های قبل از میلاد هدایت می کند. وسعت مرکز مسکونی تل ابلیس، بیش از چهارده هکتار برآورد شده است. کلدول این مرکز را بزرگترین مرکز شناخته شده هزاره پنجم ق. م در جهان می داند. سکونت ۴ هزار ساله در ابلیس که کهن ترین مرکز استفاده از بوته در تولید فلز و صنعت فلز کاری و ذوب فلز (مس) بود، احتمالاً در اواخر هزاره دوم قبل از میلاد به علت تغییر مسیر رودخانه لاله زار، کمبود آب و هجوم شنهای روان به پایان می رسد. (ماهری، ص ۲۵) احتمال اینکه سرزمین آراتا مذکور در گل نبشته های سومریان که دارای سنگها و فلزات گرانبها و استادان چیره دستی بوده شهداد کرمان باشد، بسیار زیاد است. پیدایش فلز دو مین تحول بنیادین در مسیر تکامل تاریخ بشری بعد از کشاورزی است. شاید بدین سبب است که ژان دوین مستشرق معروف فرانسوی معتقد است که هر کس تاریخ کرمان را بدرستی بخواند، مانند آن است که تاریخ همه جهان را خوانده است. هرودوت پدر تاریخ یکی از ده تبار مهم پارسی را از کرمان می داند.

(ماهری، ص ۱۵) استرابو کارمانیا را سرزمینی حاصلخیز، پرآب و ارزشمند و دارای معادن طلا، نقره، مس و ارسنیک توصیف می کند. کرمان از دوره هخامنشی تاکنون شامل استان فعلی کرمان، هرمزگان، قسمتهایی از نواحی مجاور غرب استان فارس بلوچستان و خراسان در شمال بوده. در تقسیمات جدید هرمزگان از این استان متمایز شده است.

شهر کنونی کرمان از زمان ساسانیان شهری مهم بوده است حمزه اصفهانی مورخ قرن ۴ هجری، اردشیر ساسانی را مؤسس این شهر معرفی می کند. اردشیر در سال ۲۰۸ میلادی تاجگذاری کرد. او برای جلوگیری از خیانت برادران همه را به قتل رسانید، بعد از آنکه طغیان دارابگرد را فرونشاند به استحکام مبنای قدرت خویش پرداخت و ایالت کرمان را که در جوار سرزمینش بود تسخیر کرد. پادشاه آنجا ولگش را اسیر ساخت، یکی از فرزندان خود را که اردشیر نام داشت والی کرمان کرد. (کریستین سن، ص ۱۳۵)

اعراب به اردشیر را بردسیر (بردشیر) تلفظ کردند و ایرانیان، به قول مقدسی، آن را گواشیر نامیدند. (لسترنج، ص ۳۲۵) شاید ذکر این نکته ضروری باشد که خانم بیگو لوسکایا به اردشیر را غرب مداین (سلوکیه و تیسفون) می داند. (پیگولوسکایا، ص ۲۲۲) حمدالله مستوفی گواشیر را مرکز کرمان می داند و می گوید: گشتاسب، شاه حامی زردشت که دین او را پذیرفت، در آنجا آتش خانه ای بنا کرد و پس از او اردشیر بابکان قلعه شهر را ساخت و بردشیر خواند و بهرام پسر شاپور ثوالا کتاف بر آن عمارت افزود. (بیات، ص ۳۳۱) یزدگرد سوم، آخرین شاه ساسانی که در حمله اعراب شکست خورده بود در سال ۲۹ هـ. ق به کرمان گریخت. در سال ۳۱ هـ. ق عثمان اطلاع یافت که اهالی کرمان از دادن جزیه خودداری کرده اند عبدالله عامر را با سپاهی، برای فتح کرمان و خراسان گسیل ساخت. در این زمان یزدگرد سوم به سمت سیستان عقب نشینی کرد. عامر پس از ورود به کرمان با مقاومتی روبرو نشد. عده ای مسلمان شدند و عده ای جزیه چند ساله را پرداخت کردند. او مجاشع بن مسعود را با هزار تن سپاهی در گواشیر گذاشت و خود به سوی خراسان رفت. در این میان بسیاری از سربازان مجاشع به هلاکت رسیدند. عامر سپاهی دیگر را به کمک مجاشع فرستاد و فرمان حکومت کرمان را به نام وی صادر کرد. مجاشع در دوران خلافت عثمان و علی ابن ابیطالب (ع) حاکم کرمان بود. با انتقال خلافت به بنی امیه در کرمان شورشها بالا گرفت. عبدالرحمن بن اشعث از طرف امویان به جای مجاشع به حکومت کرمان منصوب شد. تنها از دوره غسان که از طرف عمر بن عبدالعزیز (۹۹-۱۰۱ هـ. ق) حاکم کرمان شده بود، این شهر رو به آبادی نهاد. (بیات، ص ۳۲۶) در زمان نخستین خلفای بنی عباس، حوادث مهمی در کرمان روی داد. در این دوره کرمان در معرض حمله زطها (اقوامی که قبل از اسلام در بنادر خلیج فارس می زیستند) قرار گرفت. معتصم (۲۱۸-۲۲۷ هـ. ق) خلیفه عباسی آنها را متواری ساخت در سال ۲۵۲ هـ. ق در دوره خلافت معتمد (۲۵۶-۲۷۹ هـ. ق) طوق بن مقلس که مردی عیار بود به حکومت کرمان منصوب شد. در سال ۲۵۳ هـ. ق کرمان به تصرف یعقوب لیث، مؤسس سلسله صفاری در آمد. بعد از او برادرش عمرو، فارس، کرمان و سیستان را تصرف کرد. در سال ۲۶۶ هـ. ق کرمان به تصرف سامانیان در آمد اما مجدداً در سال ۲۶۷ هـ. ق عمرو به کرمان استیلا یافت. بعد از درگذشت او حکام کرمان توسط امرای سلسله سامانی تعیین می شدند. با ضعف حکومت سامانی، کرمان به تصرف معزالدوله

GOOYA'S
KERMAN

Photos : **Homayoun Amir Yeganeh**

Text : **Nadereh Nafisi**

Translation : **Esmail Salami**

Art Director & Cover Design : **Afshin Sadeghi**

Layout : **Hamid mohammad beiki**

Color Separation : **M. Rasaee - H. Tajik**

Lithography : **Farayand Gooya**

Printing : **Setareh Sabz**

Binding : **Gouhar**

First Edition : **Summer 2005**

Circulation : **4000**

ISBN : **946-7610-04-1**

Published By :

Gooya House Of Culture & Art

Managing Director : **Nasser Mir Bagheri**

139, Karimkhan-e-Zand Ave., Tehran 15856 Iran

Tel.: (+98 21) 888 231 20, 888 316 69 Fax: (+98 21) 888 429 87

All Rights Reserved 2003 Gooya

Printed In Iran

www.Gooyabooks.com

e-mail: info@Gooyabooks.com

Kerman

Geography, Economy, Population

The province of Kerman is the second largest province after Khorasan. Covering an area of 181,714 square kilometers, it is located in southeastern Iran. Kerman is bounded by Khorasan and Yazd on the north, by Hormozgan on the south, by Sistan and Baluchistan on the east and by the province of Fars on the west. The mountain chain situated on the southeastern Yazd divides the province into the east and the west. The eastern part is located on a lower level compared to the western part and the northern part between Bafq and Yazd is almost unpopulated. In the past, the desert areas were more limited as the geographers of the past have mentioned the existence of forests in the vicinity of Jiroft, (Literature, p. 325). In the northwest, the Haraz Mountain with a height of 5000m separates Kerman from Sirjan. This relief creates a particular type of climatology in the region. The weather is dry and moderate in the north, northwest and the central parts while it is warm and humid in the south and the southeastern parts. There is scarce precipitation. Therefore, there is no full river in the region and the only remarkable river is the Halil River which flows into the Jazmurian marsh. A large part of the precipitation occurs in Jiroft. The best tourist season is spring when it is 20-25 centigrade degrees Celsius. Natural beauties such as the rivers, fountains, mountains, and countryside and conservation areas provide suitable opportunity for tourism. The Hamun Jazmurian River, Halil River, and other rivers in the region, Fahruj, Tahrud, Lalehzar, Rudshur, Rafsanjan, Kusk, Mahrang, Kask, Ab-Bakhsha, Ravar, Khabar, Tanguiyeh, and the springs such as Hussein-Abad, Qasemabad, Tah Khatun, Gher-Ghereh and the conservation areas of Khabar and Arzuieh of Baft and birds such as partridges, dull yellow partridges, black breasts, kinds of ewes, falcons, wild birds, and animals such as panthers, leopards, wolves, foxes, black bears, jackals, vultures, rabbits, snakes, goats, rams, add to the beauty of this region, (Zendehdel, p. 54). Due to the diversity of climate, there is a variety of agricultural products including walnuts, plums, peaches, cherries, pears, apples, oranges, tangerines, grapefruits, sour lemons, sweet lemons and dates. Kerman produces 95% of pistachios in the country out of which 70% is produced in Rafsanjan.

Population: The population of the province is about 2,230,000. There are also nomads in the highland areas of Pariz, Kuh Panj, Chehel Tan, BidKhun, Kuhshah, Hezar and Saruyeh. They scatter as far as Bandar Abbas and Minab. The nomads earn their living through breeding flocks. They speak Persian and only two groups speak Turkish and Baluchi. Most of them are Shiite, (Zendehdel, p. 36). There are 11 cities, 35 districts, 141 villages and 14,271 hamlets in the province.

There are great quarries of iron, copper and coal in the province, which have largely contributed to the economy of the country. The machine industries include cement, construction, beverages, sugar, copper, coal, and the handicrafts include shawls, tapeh, cashmere, and patch-duzi is now very much prevalent in the region. There are also rugs, jajims, gelims, and khurjins. As a free trade zone, Sirjan serves as the main way for transferring goods to the eastern countries, the Persian Gulf littoral states, and Europe; it is also one of the other economic means in the region. (Zendehdel, p. 39).

The appellation Kerman

In the Achaemenid friezes, Kerman applies to a region where yak wood was used for the